

Ёрқин АБДУЛЛАЕВ

ОСУДА ЯШАШНИНГ

99

С И Р И

БОШ КИТОБ

МАЪРИФИЙ-ОММАБОП ТУРКУМ

ЁРҚИН АБДУЛЛАЕВ

ОСУДА ЯШАШНИНГ

99

СИРИ

БОШ КИТОБ

ТОШКЕНТ — „ТА’ЛИМ НАШРИЙОТИ“ — 2013

УЎК: 37.018.74

КБК 87.711

Д 14

Масъул муҳаррир:

*Шайх АБДУЛАЗИЗ МАНСУР, Ўзбекистон мусулмонлари идораси раис
ўринбосари.*

Сўзбоши муаллифи:

*АБДУҚАҲҲОР ИБРОҲИМОВ, Ўзбекистон Республикаси санъат
арбоби.*

Тақризчилар:

ИСМОИЛ САИФНАЗАРОВ, фалсафа фанлари доктори, профессор;

НУРИСЛОМ ТЎҲЛИЕВ, иқтисод фанлари доктори, профессор;

АШУРАЛИ ЖУРАЕВ, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.

Нашр учун масъул:

*НУРИДДИН ХАЛИЛОВ, Ўзбекистон Республикаси иқтидорли ёшларни
қўллаб-қувватлаш „Улугбек“ жамоат фонди
раиси, „Ta'lim nashriyoti“ МЧЖ раҳбари,
профессор*

Фалак ва Ер тинмай айланар экан, инсонлар ҳаёти ҳам роҳат ва машаққат, бойлик ва камбағаллик, саломатлик ва хасталик, хурсандчилик ва маҳзунлик, бир сўз билан айтганда, осудалик ва ташвиш орасида айланаверади. Кимдир ғам-ташвишда яшайди, камбағалликдан, омадсизликдан, қўрқув ва умидсизликдан қийналиб, „тушқунликка тўла осойишта ҳаёт кечиради“. Ундай кишилар келажакларига қўл силтаб, ўз орзу-умидларини ўтмишга фарқ қиладилар, фаол яшашдан тўхтаб, шунчаки кун кечира бошлайдилар. Бошқа бир киши эса: инсон ким бўлса ҳам, бу дунёда машаққат тортиши бор. „Ҳақиқатан, инсон машаққатга яратилган“ (Балад сураси, 4-оят)ини қалбига жо қилиб, соғлом турмуш тарзи эвазига осудаликда яшайди. Ундай кишилар оқилона, бой-бадавлат ва бахтли ҳаёт кечирадилар.

Хўш, бундай осуда, фаровон ҳаёт кечиришининг сири нимада? Ушбу маърифий-оммабоп китоб шу ҳақда.

„Киши маънавий, ботиний ўнганмасдан туриб, у сиёсий, иқтисодий ўнганмайди...“

Ислоҳ КАРИМОВ

МУАЛЛИФДАН

Бир ҳодисани кўп кузатганмиз ва гувоҳи бўлганмиз. Юртбошимиз И. Каримов ҳар қандай йиғинда, нуфузли анжуманларда, вилоятлардаги сафарларида, халқ билан суҳбатларида, энг аввало, юрт тинчлиги, юрт осудалиги, юрт фаровонлигига урғу берадилар. Кексалар даврасида ҳам, улуғ зиёратгоҳларимизда уламолар ёнида туриб ҳам Яратгандан юртимизга тинчлик, барчамизга хотиржамлик ва осудаликни сўраб, дуога қўл очадилар.

Хўш, осудалик нима ўзи? Ташвиш-чи? Уларнинг мувозанати нималарга боғлиқ? Эҳтимол улар Яратганнинг бизга инъом этган неъматларига, хусусан, қадриятлар ва қусурларга нисбатан бўлган муносабатимизга боғлиқдир? Агар боғлиқ бўлса, унда бу боғлиқликлар даражаси қандай? Уларни рақамларда ифодалаш мумкинми? Бу саволларни бир мартагина бўлса ҳам ўзингизга бериб кўрганмисиз? Уларга жавоб излаганмисиз?

Ана шу саволларга жавоб излаш илинжида биз илк бор миллий қадриятларимиз ҳамда инсонга хос бўлган айрим қусурлар ва муносабатларни буюк неъмат бўлмиш осудалик, тинчлик ва хотиржамлик билан узвий равишда боғлаб ўрганишни олдимизга вазифа қилиб қўйдик.

Мақсадимиз:

Буюк аجدодларимиз ва жаҳон мутафаккирларининг ҳаёти ва ижод йўлини ибрат мактаби сифатида тарғиб этиш, халқимиз, хусусан, ёшларимиз тафаккурини Қуръон ва суннат ҳамда умумбашарий ва миллий қадриятларимиз асосида камол топтириш, ўтмиш ва бугун, дунёвий ва ухровий илмлар ўртасида „кўприк қуриб“, уларда мустақиллигимизга нисбатан ифтихор ва садоқат туйғуларини шакллантириш.

Воқеликларни ифодалашда тўпламнинг ҳар бир китобида фожиали ҳолатлар кенг қамраб олинди. Одамда ҳис-

сиёт уйғотиб, фикр ўзгариши учун айнан шу зарбаларнинг бўлишини лозим деб тоядик.

Эҳтимол, улардаги айрим лавҳалар ўта фожиали кўриниши мумкин. Зеро, кимнингдир фожиаси кимгадир сабоқ бўлиши, адашган йўллардан қайтариши мумкинлигини унутмайлик. Яна шуни эслатиб ўтмоқчимизки, бу лавҳалар оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган ҳаётий воқеалар, реал кузатмалар асосида ёритилган.

Шioriимиз: *Ташвишнинг қулига айланмайлик!*

Кўлингиздаги мазкур маърифий-оммабоп туркум — „Осуда яшашнинг 99 сири“ни ёзишда менга барча шароит ва имкониятларни яратиб берган ТДИУ ректори Алишер Ваҳобов ва ТМИ ректори Улуғбек Азизовга, кўрсатган йўл-йўриқлари ҳамда қимматбаҳо маслаҳатлари учун исломшунос олим, шайх Абдулазиз Мансурга, Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Абдуқаҳҳор Иброҳимовга, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Ашурали Жўраевга, профессорлар Исмоилжон Саифназаров, Нурислом Тўхлиев, Тоҳиржон Маликов, Мамаюнус Пардаев, Фатхулла Каримов ва Зокир Йўлдошевларга, Ўзбекистон Республикаси „Истеъдод“ жамғармасининг ижрочи директори, профессор Абдунаби Пардаевга ҳамда техник муҳаррирлар Мажидбек Жабборов ва Ойбек Ёрқуловларга ўз миннатдорчилигимни билдираман.

Мазкур нашр Ўзбекистон Республикаси иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаш „Улуғбек“ фонди раиси, „Ta'lim nashriyoti“ МЧЖ раҳбари, профессор Нуриддин Халилов ташаббуси ва ҳомийлигида чоп этилди.

Кўришгунча хайр, азиз китобхон! Сизсиз менга зерикарли бўлади, аммо дўстлигимиз ҳеч қачон тугамайди, деб умид қиламан. Агар истасангиз, мен билан умр бўйи бирга қолишингиз мумкин. Бунинг учун „Осуда яшашнинг 99 сири“ туркумини ўқиб, амалда қўлласангиз кифоя. Мен буни жуда ҳам истайман. Осудалик, тинчлик, хотиржамлик сизга ёр бўлсин! Тангри ҳаммамизни ўз паноҳида асрасин.

Р. С. Азиз китобхон, туркумни тайёрлашда йўл қўйилган хато-камчиликлар, билиб-билмай қилинган нуқсонлар, ғализликлар учун Аллоҳдан мағфират, сизлардан эса узор сўраб қоламан.

ҚОМУСИЙ ТУРКУМ САРИ

(Муқаддима ўрнида)

Сўзни орзу ҳақида қасида айтишдан бошлайман.

Кўнгил — орзу маскани.

Орзу эса оламдан ҳам улкан ва теран.

Орзунинг чек-чегараси йўқ.

Орзу — онг ва қалб меваси, тафаккур ва туйғу ҳосиласи.

Орзу воқелиқдан олдин юради. Унинг воқелиқдан устунлиги ҳам ана шунда.

Орзу одамни ҳам, жамиятни ҳам коинот билан боғлаб туради.

Орзу ниятни келажакка етаклайди. Одамзод бугунги кунда нимагаки эришган бўлса, барчасининг ибтидоси орзу қилишдан бошланган.

Орзу одамни ҳаракатга келтириб туради. Агар одамзод орзу қилишни билмаса эди, бугунидек тараққиётга етиб келмасди.

Орзу инсонни курашга чорлаб туради. Кишилиқ тарихдан маълумки, барча эзгуликлар замирида ҳосиятли орзулар ётади. Инсоннинг маънавий қиёфаси унинг эзгу орзуларида ўз ифодасини топади.

Келажак бугунги орзудан бошланади, яъни орзу келажак куртаги.

Орзу одамнинг ақлини кўзғатади ва пешлайди. Ҳозирги замон фан ва техниканинг мўъжизалари ҳам дастлаб орзудан бошланган.

Орзу ҳақида қасида айтишдан сўз бошлашимизга сабаб шулким, атоқли олим, фан арбоби, моҳир педагог ва ташкилотчи, талабаю толибаларнинг, ёш олиму олималарнинг севимли, ҳурматли ва меҳрибон устози Ёрқин Абдуллаев „Осуда яшашнинг 99 сири“ деб аталган 99 та китобни ёзишни аввало орзу қилган. Кейин орзу ниятга айланган. Сўнгра ният мақсад даражасига етган. Мақсад эса, режа тузишга олиб келган. Бизнинг бу сўзбошимиз Бош китобга очқич бўлса, қўлингиздаги Бош китоб эса, таклиф этилажак 99 та китобга бир очқичдир.

Чунки у нашрга тайёрланаётган ва келгусида нашр этилиши назарда тутилган 99 китобдан иборат туркумнинг дебочаси бўлиб, сўз унинг тафсилоти тўғрисида бо-ради. Шу нуқтаи назардан мазкур китобнинг ўзига хос жиҳатлари хусусида икки оғиз сўз айтамыз.

Биринчидан, бош китоб тўрт қисмдан иборат:

Биринчи қисмда туркумнинг мақсади, номи, таркибий тузилиши ва уни тайёрлашда қўлланилган илмий-услубий ёндошувлар диққатга сазовор услубда баён этилган, ўринли иқтибослар келтирилган.

Иккинчи қисмда туркумнинг яратилиш гоёси ва унинг долзарблиги асосланган. Муаллиф наздида осудалик ва унга таъсир этувчи омиллар (қадриятлар, неъматлар, қусурлар, муносабатлар) ўртасидаги боғлиқликни ўрганиш бугунги куннинг ечимталаб муаммоларидан ҳисобланади. Бинобарин, Юртбошимиз таъкидлаганларидек:

„Киши маънавий, ботиний ўнганмасдан туриб, у сиёсий, иқтисодий ўнганмайди“.

Дарҳақиқат, маънавий баркамол инсонгина соғлом турмуш тарзи эвазига осуда яшаши мумкин.

Ана шундай мантиқий асосдан келиб чиқиб, муаллиф мазкур қисмда осудаликнинг мазмун-моҳияти, унинг бевосита қадриятлар ва уларга риоя қилиш даражасига боғлиқ эканлигини ривоятлар, ҳаётий кузатмалар, донишмандлар, олиму уламоларнинг фикрлари, социологик сўров маълумотлари асосида ёритган. Шу маънода қадриятларимиз илк бор буюк неъмат бўлиб ҳисобланган осудалик, тинчлик ва хотиржамлик билан узвий равишда боғлаб таҳлил қилинган.

Муаллифнинг Республикамиз миқёсида ўтказган социал сўрови асосида олинган 999 нафар респондентларнинг фикрлари омманинг нақадар маънавий баркамол эканлиги хусусида умумий хулосаларни чиқаришга ва осудалик билан қадриятлар ўртасидаги боғланиш кучини аниқлашга имкон беради.

Учинчи қисмда бўлажак 99 китобнинг батафсил аннотациялари берилган. Бу ерда муаллиф ҳар бир қадриятнинг мазмун-моҳиятини „Ўзбек тилининг изоҳли луғати“га

асосланган ҳолда ёритган ва масаланинг ечими бўйича „Нима учун?“, „Нега?“, „Нима қилмоқ керак?“ деган саволларни кўндаланг қилиб қўйган. Бу билан у ўқувчиларга ҳар бир „Нима учун“га „Чунки“ борлигини эслатмоқчи ва уларни муаммоларга жиддийроқ қарашга, уларнинг ечимини топишга ундайди.

Дарҳақиқат, юқоридаги саволларнинг ўринли эканлиги шундаки, улар инсоният пайдо бўлганидан ҳозиргача мавжуд бўлган барча саволларнинг негизи ҳисобланади. Шу сабаб, муайян мавзу хусусидаги суҳбатдан баҳра олишни истаган одам, албатта, шу саволларни бериши керак. Ҳа, „Нима учун“ни ҳамма илмларнинг онаси, деб аташ мумкин.

Бош китобнинг тўртинчи қисмида осудалик, тинчлик, хотиржамликка оид Қуръони карим оятлари, ҳадислар, мақоллар ва ҳикматлар, жаҳон адабиёти дурдоналари таркибидан жой олган донишмандлар, мутафаккирлар, олиму уламолар, шоиру ёзувчиларнинг доно сўзлари ва афоризмлари, шеърий лавҳалар, латифалар, ўз-ўзини билиш учун махсус тестлар келтирилган.

Бунда муаллиф, биринчидан, нафақат олис ўтмиш донишмандларининг фикр-мулоҳазаларини, балки улардан сўнгги ва ҳозирги замондаги олиму уламолар, шоиру ёзувчиларнинг фикр-мулоҳазаларини келтирган. Шу тарзда у „Қуръони Карим оятлари, ҳадислар, мақоллар ва афоризмларнинг пайвандланиши“га эришган. Бу намуналарнинг китобдан жой олиши ҳар бир қадрият (муаллиф наздида „сир“)нинг осудалик билан нечоғлиқ боғлиқ эканлигини янада теранроқ англашга ва аждодларимиз яратган оқилона дурдоналардан озуқаланган ҳолда, келажагимизга назар ташлашга имкон беради.

Иккинчидан, бош китоб ўзига хос жанрда тартибга солинган ҳолда тайёрланган. Унда мақоллар жанри, афоризмлар жанри, лирика жанри, ҳажв жанри каби жанрлар алоҳида ёритилган.

Китобдаги бу хусусият ўқувчиларни сирлар алифбосини ўрганишга, ундан сабоқ олишга, тилсимли бўлиб туюлган сабабият ва моҳиятни, ҳаёт ва осуда яшаш сирларини ўрганишга шошилтиради. Ҳар бир қадрият ёки

қусур осуда яшашнинг ҳар бир сири ҳақида мушоҳада юритишга, улардан ибрат олишга ундайди.

Учинчидан, китобда юксак одамийлик, сўз санъати, халқона соддалик, олмос тафаккур, туйғулар тозалиги бутун таровати билан яшнаб ақс этган. Фикрий тафаккури жуда кенг бўлгани боис муаллиф турли фан соҳаларидан мисоллар ва иқтибослар келтирган. Улар ҳар бир китобхоннинг қалбига туганмас қувват беради. Китобдаги ифода услуби, муҳим ҳаётий масала ва муаммоларнинг содда, равон тилда баён этилгани эса мазкур асарни ҳақли равишда маърифий-оммабоп асар деб аташга асос бўла олади.

Тўртинчидан, китоб қомусий асардир. Унда дунё, табиат ва жамият, ҳаёт ва умр, маънавият ва маърифат, ахлоқ ва одоб, умумбашарий ва миллий қадриятлар тўғрисида жаҳон ва Шарқ донишмандлари, мутафаккирлари, олиму уламолари, шоиру ёзувчилари, файласуфларининг 140 дан ортиқ доно сўзлари, 15 дан ортиқ Қуръони Карим оятлари ва ҳадислар, 20 га яқин мақол ва ҳикматлар, шунингдек, 30 дан ортиқ шеъррий лавҳалар ва латифаларнинг саранжом қилинганлиги, яъни уларни йиғиб-териб, жой-жойига қўйиб, тартибга келтирилгани китобнинг залворини белгилаб беради. Шунинг учун ҳам ушбу китобни қомусий асар дейиш мумкин ва лозим.

Сўзимнинг сўнгида шуни таъкидламоқчиманки, мазкур Бош китоб халқимизни чин инсон қилиб тарбиялашда, оила ва жамият тинчлигини таъминлашнинг сир-синаотларини ўрганишда бир дастуриламал бўлиб хизмат қилажак. Зеро, бу туркумда тилга олинган сиймолар минг йиллар оша бизга етиб келишган. Биздан кейин ҳам то қиёмат ҳар бир авлодга замондош бўлиб бораверадилар!

Азиз иним Ёрқин Абдуллаев! Шу туркумингиз туфайли Сиз ҳам ўзингизга бир маънавий ҳайкал қўймоқдасиз, муборак бўлсин!

Хулоса: қомусларни қомусий олимлар яратади.

*Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби*

*„Ёзилган нарсалар авлодлар хоти-
расида қилинган ишдан ҳам узоқроқ
яшайди“.*

Амир ТЕМУР

ТУРКУМНИНГ ТАВСИФИ ХУСУСИДА

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/990> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/990> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте <https://kitobxon.com/ru/asar/990>